

Câteva considerații privind organizarea interiorului tradițional maramureșean – perspectivă muzeologică

*Muzeograf Ioana Dăncuș
Muzeul Maramureșului
Sighetul Marmăției*

Cea mai importantă construcție din cadrul gospodăriei este casa – de care se leagă nemijlocit întreaga existență a omului în toată complexitatea sa. Casa, pentru țăranul satului de altădată, nu reprezenta doar un spațiu material necesar întreținerii vieții de zi cu zi, ci și un spațiu sacru, de perpetuare a unor valori spirituale tradiționale. Așa cum constată Ernest Bernea, „... omul vechilor noastre așezări vedea în casă un obiect nu numai material, ci și spiritual, nu numai de întreținere a vieții cotidiene, ci și de promovare a unor valori spirituale tradiționale. Casa țărănească este în primul rând un loc, un loc bun, generator în sens material și spiritual”.¹

De aceea au existat permanente preocupări pentru întreținerea și îmbogățirea acesteia. Una din cele mai frumoase descrieri a casei și însemnătatea acesteia pentru țăranul român aparține savantului Romulus Vuia: „Casa este adăpostul în care se nasc, trăiesc și mor generații din a căror succesiune continuă se încheagă viața milenară a unui neam...Fiecare casă țărănească este un muzeu popular, în care fiecare obiect, ca și fiecare numire a lui prezintă o mărturisire din evoluția vieții și civilizației neamului nostru.”²

Credem că țăranul maramureșean a locuit dintotdeauna în casă, dar neavând dovezi arheologice certe, nu se știe cu precizie de când a început să-și construiască casa. Dar se știe că satele Maramureșului dintotdeauna aveau majoritatea construcțiile din lemn – fie că ne referim la casă și gospodărie, la construcțiile social-culturale, administrative sau ecleziale. Acest lucru l-a determinat pe Simion Mehedinți în anul 1926, când se afla în vizită în Maramureș, să afirme că în Maramureș ne găsim în „epoca de lemn”.³

¹ Ernest Bernea, *Spațiu, timp și cauzalitate la poporul roman*, Humanitas 1997, p. 33.

² Romulus Vuia, *Satul românesc din Transilvania și Banat. Studiu antropogeografic*, Cluj 1945, p.6

³ Gheorghe Vornicu - *Maramureșul și Muzeul etnografic maramureșean*, p. 363, Mihai Dăncuș - *Zona etnografică Maramureș*, p. 137

Casa s-a bucurat întotdeauna de o mare importanță din partea celor care o locuiau fiind de fapt și elementul ordonator în gospodărie; în funcție de casă sunt dispuse celelalte elemente componente ale gospodăriei.¹

În ceea ce privește tipul de locuință putem spune că acesta se încadrează în cel specific românesc. Multă vreme acest spațiu a fost cât se poate de restrâns – atât cât familia să-și poată desfășura activitățile zilnice. Cu siguranță că a existat și în Maramureș casa monocelulară, dar nu a fost atestată în vechiul fond de locuințe păstrate în zonă. Doar sporadic, în ultimile două secole se construia în curte o căsuță de locuit pentru bătrâni sau în secolul al-XX-lea apare „bucătăria de vară” în curtea casei.

Putem vorbi însă cu certitudine de locuința cu două încăperi – camera de locuit și tinda, cu trei încăperi – camera de locuit, tinda și cămara. Concomitent cu acest tip de casă, care s-a generalizat în secolul al XVIII-lea, în zonă s-au păstrat până în zilele noastre case cu planul evoluat prin adăugarea unei camere, numită „casa mare”, „casa curată”, „casa de la drum”, iar cămara și-a schimbat locul trecând în spate. Odată cu generalizarea acestui tip de locuință încep să se observe și diferențierile sociale. Inițial semnul ierarhiei sociale nu era dat de mărimea și numărul încăperilor locuinței – care în general erau la fel, ci de mărimea și numărul anexelor gospodărești, suprafața de pământ deținută, numărul de animale. De cele mai multe ori grajdurile erau construcții care depășeau proporțiile casei.

Aceste diferențieri se fac cu adevărat simțite abia la finele sec. al XVIII-lea și începutul celui de al XIX-lea, când familiile mai înstărite încep să-și construiască case cu mai multe încăperi, cu pivniță sub casă, cu cămară în curte – ca și construcție separată.

Când vorbim de interiorul locuinței din perspectivă istorică, nu avem date suficiente pentru a ne forma o imagine asupra a ceea ce a fost interiorul tradițional într-o anumită perioadă. Din cercetările efectuate în zona Maramureșului, urmărind modul de organizare al interioarelor la cele mai vechi exemplare care s-au păstrat, s-a putut observa că diferențierile care existau pe plan social nu implicau elemente de structură. Acest fapt s-a putut dovedi și prin analogie cu arhitectura casei în general, prin monumentele care s-au păstrat și care nu implică diferențieri în structura de bază.

¹. **Mihai Dăncuș**, *Zona etnografică Maramureș*, Editura Sport –Turism, București, 1986, p. 100

În privința organizării interiorului observăm că fiecare colț al încăperii este marcat de prezența omului, care și-a trăit aici viața după reguli proprii, care s-au statornicit de-a lungul timpului.

Colțul cu ruda – Casa Marinca, datată 1785

Desigur că aranjarea interiorului țăranesc din Maramureș a suferit modificări de-a lungul epocilor istorice, dar n-a făcut niciodată notă discordantă față de alte zone.

Cu cât coborâm pe verticală în ceea ce privește arhitectura interiorului, constatăm prezența unor elemente componente comune în tot spațiul românesc, unitate determinată de un fond cultural străvechi – pe care s-au cristalizat cu timpul stilurile zonale. În construirea acestor stiluri un rol hotărâtor l-a avut factorul socio-economic și istoric diferit de la o zonă la alta, mediul natural, ocupațiile și chiar stadiul dezvoltării tehnice la un moment dat. Referitor la Maramureș, Tancred Bănățeanu afirmă că „Structura interiorului tradițional din Maramureș se încadrează în modelul nord transilvănean, care la rândul său se regăsește în cel general, specific la români”.¹

Sensibilele diferențieri la proprietarii de aceeași condiție economică în privința organizării interiorului apar datorită unui nivel diferit de cultură, bunului gust și ingeniozității feminine – pentru că amenajarea interiorului cade în responsabilitatea exclusivă a femeii. Femeia aranjează obiectele folosite în viața de zi cu zi, dar și cele utilizate în diferite ritualuri.

O descriere etnografică a unui sat maramureșean făcută de un călător maghiar în anul 1843, consemnează, printre altele, și organizarea interiorului țăranesc la acea dată. Autorul descrierii este scriitorul Bartak Gabor care publică acest articol la Budapesta în periodicul „Regelö Pesti Divatlap”, anul 2, nr. 1, din 1 ianuarie 1843. Ni se pare foarte important acest articol datorită informațiilor

¹ Tancred Bănățeanu, *Arta populară din nordul Transilvaniei*, 1969, p. 51

etnografice consemnate, dar și pentru faptul că vine în sprijinul nostru în ceea ce privește reconstituirea interiorului tradițional maramureșean din acea perioadă: „Poporul valah, îndrăzneț, posomorât, necăjit, iubitor al naturii, ca alte popoare care se află pe treapta cea mai de jos a culturii, locuiește în casă [...]. Pragul locuinței chiar și Leviathan l-ar găsi înalt; clanța ușii o formează o mașinuță de lemn în formă de cruce. Trecând peste prag, îți apare o construcție din lut diformă – cuptorul (vatra) – care ocupă comod 1/6 parte a locuinței. Partea de sus a cuptorului servește drept adăpost pentru numeroșii mititei ai familiei în anotimpurile reci și ca bancă de rușine (ocară) pentru mireasa de care vom vorbi mai jos. Pe lângă pereți se află unul-două paturi acoperite cu cergi împodobite, toarse și țesute cu mâinile îndemânaticе ale femeilor casei, care desfată și ochii obișnuiți cu mai fine lucruri feminine. Pe prăjinile de brad (rude) agățate de-a lungul a trei pereți sunt așezate perne numeroase, frumos împodobite, servind simțul de frumos. Străchinile, ulcioarele de lut de diferite forme și mărimi sunt aliniate într-unul sau două rânduri în dosul pernelor și pe grinda susținătoare”. Satul descris a fost identificat de către Mihai Dăncuș ca fiind localitatea Vadul Izei, iar autorul, un fost profesor al Liceului Reformat Confesional din Sighet. De fapt articolul a făcut obiectul unei lucrări susținute și publicate de către Mihai Dăncuș și Nandor Katz.¹

Desigur, descrierea interiorului poate fi discutată, însă importantă este consemnarea elementelor principale ce compun structura acestuia: vatra (cuptorul), ruda, frizele decorative formate din piese ceramice, paturile, cergile, modul de aranjare a pernelor etc. Este foarte probabil ca această descriere să se refere la un interior pregătit pentru nuntă sau pentru o altă ceremonie familială, deoarece numai de marile sărbători sau cu ocazii de genul celor amintite, ruda era descoperită și pe ea se etala o bogăție de țesături (în restul timpului se acoperea cu un lepedeu).

Determinat de planul locuinței, interiorul țăranesc s-a dezvoltat în două direcții principale: satisfacerea unui anumit grad de confort și realizarea artistică. Aceste două laturi vor fi puse în evidență urmărind amenajarea interioarelor la casele din Muzeul satului maramureșean din Sighet – case, în marea lor majoritate datate cu inscripții certe în cirilică și latină, aparținând anilor 1700 (casa Botizan), 1710 (casa

¹ **Mihai Dăncuș, Nandor Katz**, *Datini maramureșene consemnate într-o lucrare tipărită în secolul al XIX-lea*, în „Comunicări științifice pe teme de etnografie și folclor”, Sighetul Marmăției, 1970-1971, p. 119-120

Cupcea), 1785 (casa Marinca), 1789 (casa Bufta) etc. și în continuare pe parcursul secolului XIX și începutul secolului XX, ca să amintim doar câteva case din subzonele etnografice ale Maramureșului.

În momentul când ne-am propus să ne ocupăm de amenajarea interioarelor acestor case restaurate în muzeu, ne-am confruntat cu o serie de întrebări: Cum erau amenajate casele în perioada respectivă? Amenajăm interioarele în așa fel încât să reflecte viața reală a țaranului sau facem interioarele adevărate expoziții de artă populară, cu piese de excepție, urmărind doar latura estetică?¹ Cum amenajăm casa cu o singură încăpere de locuit, expunem obiectele necesare vieții zilnice, iar de sărbători și cu ocazia diverselor ceremonii familiale expunem tot ce avem mai frumos? În cazul în care avem două încăperi de locuit, aranjăm o cameră (camera mare) de sărbătoare, iar cealaltă cu întregul inventar necesar desfășurării activităților cotidiene marcate de prezența obiectelor de uz curent? Să le refacem așa cum le-am găsit în momentul achiziției, iar dacă n-am reușit să achiziționăm și mobilierul odată cu casa, îl înlocuim cu replici? Iată, o serie de întrebări care ne preocupă de ani mulți în legătură cu modul de aranjare a locuinței tradiționale maramureșene.

Așadar, am avut în vedere, pe lângă cercetarea de teren, informațiile primite de la persoanele vârstnice despre modul cum își aranjau casa și înaintașii lor, studiul etnografic de care am pomenit mai sus, literatura de specialitate și nu în ultimul rând modelul stabilit de Georgeta Stoica² pentru interiorul românesc „cu cele patru puncte de greutate” – reprezentate simetric unul față de altul, care s-a dovedit a fi valabil și pentru Maramureș.

Planul caselor restaurate în muzeu, aparținând după cum am văzut secolelor XVII, XVIII și început de secol XIX este în general simplu: camera de locuit căreia maramureșeanul îi spune tot casă, tinda și cămara, respectiv „casă”, tindă, „casă” și cămară în spate. În continuare, când spunem casă, ne referim și la spațiul interior, locuibil, care reprezintă intimitatea familiei, pe care aceasta îl face cunoscut doar cui dorește. Casa te invită într-o lume cunoscută cu adevărat doar de către cei care locuiesc în ea și care nu sunt dispuși s-o facă cunoscută oricui: „nu-mi place să-mi știe nime casa”, îmi spunea o femeie, pe care am întâlnit-o în cercetările prin zonă. Este adevărat că, această expresie are și sensul de a ști, de a cunoaște și viața de familie,

¹ Multe muzee în aer liber din România au aranjat interioarele ca adevărate expoziții de artă populară.

² **Georgeta Stoica**, *Interiorul locuinței țărănești*, București 1973, p. 15

problemele cu care se confruntă aceasta, nu numai lucrurile ce se văd în casă.

Indiferent despre care tip de casă vorbim, în Maramureș, tinda n-a fost niciodată încălzită și nici destinată pentru locuit. Era un loc de trecere în camera de locuit, în cămară și în pod și era lipsită de tavan în vederea evacuării fumului în pod. Aici se țineau diferite obiecte, în mare parte de care era nevoie, mai ales: covata de făcut pâine, cociorva și lopata de introdus și de scos pâinea din cuptor, mătura, bărbânța de fiert rufe. Tinda fiind rece, se ținea aici și lada pentru făină, iar pe peretele din stânga, după ușa de intrare, era amplasată scara la pod.

Cămara era spațiul rezervelor de alimente: bărbânțele cu brânză și lapte acru, butoiul cu varză și chiar obiecte de uz gospodăresc și războiul de țesut. Pardoseala acestor locuințe, în toate compartimentele sale era din pământ.

Casa cu o singură cameră de locuit, orientată de regulă spre răsărit, cu geamurile mici pentru a păstra mai bine căldura în interior, avea destinații multiple: bucătărie, dormitor și spațiu de desfășurare a vieții de zi cu zi dar și a evenimentelor importante din familie: nuntă, căsătorie, înmormântare. De aceea obiectele de interior nu erau așezate la întâmplare ci fiecare își avea locul bine stabilit și cunoscut. La așezarea pieselor în interiorul locuinței s-a ținut cont de anumite reguli menținute până nu de mult, adică până când s-au păstrat și funcțiile încăperii. Credem că se impune reflectarea realității aranjând „la locul lor” aceste obiecte care sunt purtătoare de informație istorică, economică, dar și estetică și emoțională. Elementele de bază ce compun interiorul sunt cele două categorii importante, mobilierul și țesăturile la care se adaugă icoanele, ceramica etc. Mobilierul este unitar prin formă, funcționalitate și locul pe care-l ocupă în interior. Urmărind așezarea mobilierului în interiorul casei constatăm o predispoziție pentru ocuparea spațiilor de pe lângă pereți, lăsând liber centrul încăperii. Dar aranjarea interiorului tradițional presupune în primul rând, analiza unor elemente fixe, care constituie însăși structura acestui interior.

Este vorba despre colțul cu vatra (cuptorul) care reprezintă un simbol al existenței în timp. Din spusele bătrânilor, dar și din cercetările noastre de teren știm că vatra/cuptorul ocupa aproape un sfert din cameră. Era prevăzut cu un „horno” (horn) ce dirija fumul în tindă și de aici în pod. Cuptorul cu vatra avea funcții multiple. Pe lângă credințele legate de foc, vatra era una din cele mai vechi surse de iluminat, o extraordinară sursă de căldură și nu în ultimul rând,

cuptorul era constituit un spațiu bun de dormit pentru copii și bătrâni. Seara, fetele torceau la lumina focului, iar bărbații confecționau diverse obiecte de uz gospodăresc din lemn.

Colțul cu vatra – Casa Buftea, datată 1799

Cuptorul era considerat „inima casei”, iar focul din cuptor a stat sub semnul unor credințe vechi, descântece de dragoste, de deochi (se stingeau cărbuni din vatră în scop de vindecare etc), se spuneau povești și tot aici ardea toată noaptea, butucul de Crăciun. Spațiul dintre cuptor și ușă era ocupat de blidare și lingurare fixate pe perete, în care se țineau lingurile de lemn și blidele după cum arată și denumirea. În partea cealaltă, în colțul de după ușă vom găsi întotdeauna dulapul (podîșorul) pentru păstrat vasele și diverse obiecte de uz gospodăresc.

*Interior Casa Bărcan,
¼ sec. XIX*

În prelungirea cuptorului și totodată în opoziție cu acesta se află patul, umplut cu paie, acoperit cu un lepedeu din cânepă și cu cergă pe deasupra. Tot în acest spațiu, în fața patului își avea locul leagănul cu pedală sau, agățat sus, leagănul de grindă și scăunelul pentru copil confecționat din lemn masiv prevăzut cu o deschidere circulară pe unde se introducea copilul mic spre a-l ajuta să stea în picioare. O importantă piesă de mobilier din cadrul interiorului este lada de zestre, care de obicei ere așezată pe laiță la capătul patului sau

între cuptor și pat. Aici se păstrau hainele și podoabele - zgarda scumpă, zgărdanele, mănușile împletite din lână colorată etc., ale femeii și fetelor din casă.

De-a lungul pereților care se întretaie și formează unghi drept în colțul dinspre răsărit, erau fixate cele două „lăiți” (laițe) fără spătar, confecționate din lemn masiv, late de 40-50 cm, sprijinite la capete pe butuci sau încastrate, odată cu construcția, în pereții construcției. Mai târziu locul lor a fost luat de scaunele lungi cu spătar, adică lavițe cu spătar, iar apoi de acele lăzi cu spătar în care se păstrau și „halubele” (hainele).

Colțul cu masa – Casa Buftea

În colțul în care se întâlneau cele două lavițe, spre interiorul camerei, își avea locul masa. Vorbim de masa veche cu sertare și cu un gen de „ladă” dedesubt, cu „puiut” în care se păstra mâncarea, sau masa simplă, cu picioare înalte. Lângă masă sunt așezate scaunele cu spătar sprijinite pe patru picioare care aveau o mobilitate mult mai mare decât celelalte piese de mobilier (paturile, lavițele, podișorul, masa, vatra/cuptorul erau și aveau locuri fixe).

Partea cea mai atractivă a camerei este cea în care se află „ruda” (culmea), unde pe o bară din lemn, fixată în tavan pe lungimea peretelui, deasupra patului – se etalează țesăturile din lână (cergi, covoare, șterguri de rudă, dar și de cânepă și bumbac, fătoi, lepedeie etc.). Toate textilele sunt în așa fel aranjate încât partea ornamentată să fie orientată spre interiorul camerei. Țesăturile de interior etalate pe rudă, în toată varietatea lor: cergi, covoare, lepedeie, fătoi, șterguri de rudă, perine, prin expunere adaugă o notă de culoare într-un interior cu pereții din lemn, netencuiți, mai ales în fazele mai vechi. Menționăm aici că, ruda principală, cea de deasupra patului, uneori se continuă cu o altă rudă în unghi drept pe peretele dinspre masă, până la meștergrindă, sau uneori pe o altă rudă, deasupra vetrei, sunt expuse ștergări etc.

Este greu de precizat de când ruda a servit ca mod de păstrare, dar și ca mod de etalare a țesăturilor. Probabil că, de când s-a schimbat locul lăzilor de zestre din capătul patului în podul casei, dar și de când s-a îmbogățit numărul și varietatea acestora. Așadar, țesăturile sunt bine reprezentate în toate compartimentele locuinței – pe rudă, pe masă, pe pat, iar mai târziu, ulterior sec. al XVIII-lea și pe pereți (în colțul cu masa și pe perețele de deasupra patului). „Ruda” era desigur mai săracă la început sau poate chiar lipsea la proprietarii de condiție socială mai modestă. Diferențele social-economice, sub aspectul bogăției textilelor, este evidentă de la un proprietar la altul. De abia în a doua jumătate a sec. al XIX-lea, datorită pătrunderii masive a bumbacului crește și numărul și diversitatea țesăturilor, iar în felul acesta și ruda devine mai bogată.

Când am amenajat interioarele din casele restaurate în Muzeul satului maramureșean din Sighetul Marmăției am avut în vedere specificul subzonal. În privința covoarelor și a ștergurilor de rudă găsim mici diferențieri între subzonele Maramureșului, în privința cromaticii, a îmbinării culorilor și a dispunerii motivelor în câmpi ornamentali, dar și în modul de aranjare ale acestora pe orizontală (pe lungime) sau pe verticală (pe lățime). Astfel, pe Cosău – Mara și Iza Inferioară până la Strâmtura, precum și pe Valea Vișeuului (Petrova, Leordina) și Săpânța pe Valea Tisei, totul se așeza pe rudă pe lungimea țesăturii. În subzona Iza Mijlocie, țolul de rudă care este mai scurt și mai lat se așeza pe lățime, cu capetele petrecute peste rudă. Ruda era și este și în prezent (acolo unde ruda se mai păstrează) un spațiu de depozitare, dar și de etalare (mai ales de sărbători) a țolurilor, fâtoilor, cergelor, ștergurilor de rudă și a fețelor de perină dispuse în registre alternante.

Faptul că funcționalul și esteticul sunt două aspecte inseparabile o dovedește modul de expunere a fețelor de masă, ștergurilor de rudă, fețelor de pernă, orientate cu partea ornamentată spre interiorul camerei. Pe perețele opus celui cu ruda și pe cel lateral, sub tavan, s-au realizat acele frize decorative formate din icoane pe sticlă împodobite la rândul lor cu șterguri lungi și înguste, ornamentate la capete, și farfurii din ceramică, ce vădesc un real simț al echilibrului categoriilor de obiecte alternând cu spațiile monocrome ale pereților din lemn.

Această organizare a interiorului s-a menținut de-a lungul secolului al-XVIII lea preluându-se și în cadrul locuinței cu două camere de locuit plus, tindă și cămară, care își face prezența la

începutul secolului XIX . Desigur că apar schimbări și în privința componentelor de bază ale interiorului în această perioadă. Mobilierul a suferit pe parcurs o serie de mutații funcționale. Lavițele au fost înlocuite cu băncile sau lăzile cu spătar servind doar pentru șezut, nu și pentru dormit. Lada de zestre a fost înlocuită cu lăzile mai mari pentru haine. Cuptorul cu vatră suferă modificări în primul rând în privința dimensiunii, apoi din rațiuni practice și estetice s-a mutat în tindă și apoi în curte.

Locuința tradițională este spațiul consacrat prin practici magice de întemeiere unde „ veneau prin naștere copiii, nepoții și strănepoții și plecau prin moarte părinții, nepoții și strănepoții”¹. De aceea, credem că este necesar să discutăm problema interiorului și din perspectiva obiceiurilor din ciclul familiei

Elementul constructiv care determină pe plan material și spiritual organizarea interiorului locuinței este meștergrinda care, sub raport constructiv, leagă pereții transversali și mediani între ei, iar prin grinzile transversale ce se sprijină pe ea leagă și pereții laterali și susține întreaga structură a acoperișului.²

Meștergrinda era deseori ornamentată cu motive geometrice romboidale, motive solare, motivul crucii, însoțite de inscripții care atestă anul construcției, dar și alte date importante din viața comunității.

Pe meștergrindă se păstrau documentele și actele familiei, buricul copilului până la vârsta când era supus ritualului de inițiere adică la deznodarea acestuia. Tot aici, pe grindă se țineau busuiocul și „mâțișoarele” sfințite de Florii cu scop de apărare și protejare a casei („vara, când era vreme grea cu tunete și fulgere, se puneau mâțișoare în foc în credința că vremea se va liniști”).

Totodată, meștergrinda marchează, simbolic, împărțirea spațiului interior al camerei de locuit în două compartimente - pe care Mihai Dăncuș le numește spațiul faptelor de viață și spațiul faptelor de ritual.

Spațiul faptelor de viață este reprezentat de colțul cu patul. Aici se consumă actul nunții, deci se concepe, se naște, se moare (când e vorba de moarte naturală).

Spațiul faptelor de ritual este acel spațiu unde se află masa – în colțul de răsărit – al camerei. Aici are loc celebrarea nunții, cu toate

¹ Ion Ghinoiu, *Lumea de aici, lumea de dincolo*, Fundația Culturală Română , 1999, p. 59

² Mihai Dăncuș, op.cit. p. 133

urările din partea nuntașilor, celebrarea botezului, în timpul căruia copilul va fi așezat pe masă, i se aduc daruri din partea participanților, au loc o serie de rituri de influențare a viitorului copilului. Pe masă se așeza și sicriul cu mortul, pentru desfășurarea priveghiului cu toate riturile și obiceiurile care preced înmormântarea.

Iată, deci, o opoziție pe orizontală, între cele două colțuri, colțul cu masa și colțul cu patul, dar și una pe diagonală între colțul cu masa și colțul cu vatra cu toate elementele semnificative.

La botejune și înmormântare interiorul rămâne în forma originală, așa cum am văzut. La nuntă, deoarece participarea este mult mai numeroasă, spațiul se amplifică și el. Astfel se introduc mese de-a lungul celor trei pereți (exclusiv cel din zona vetrei și a ușii). Locul mirilor rămâne în zona „colțului cu masa”, doar că masa este prelungită în dreapta și în stânga de-a lungul pereților. La casele cu două încăperi de locuit, în încăperea alăturată se amenajau meselor pentru bătrâni.

*Interior amenajat pentru
nuntă – Casa Bârsan,
½ sec. XIX*

Așadar, arhitectura interiorului tradițional este într-o perfectă armonie cu arhitectura casei. Sobrietatea construcțiilor din lemn, patinate de vreme, se armonizează cu întregul inventar din interior.

Pereții caselor aparținând secolului al-XVII-lea și al XVIII-lea, fie că erau confecționați din bârne de stejar fasonate dreptunghiular, fie din lemn rotund de brad, erau netencuiți. Prezența în interior a atâtor obiecte din lemn (pereții netencuiți, mobilierul și toate obiectele de uz gospodăresc) este echilibrată și înviorată de frizele decorative alcătuite din icoane împodobite cu ștergări, ceramică și țesăturile prezente pe rudă, pat și masă, accentuând totodată, și latura estetică. Frizele decorative dau viață casei țărănești, dau căldură și umanizează interiorul în care toate obiectele sunt din lemn. Interiorul maramureșean se dezvăluie ca un tot unitar echilibrat, care, în elementele sale

de bază, se înscrie perfect în caracteristicile mai largi ale interiorului tradițional românesc. Privitor la organizarea interioarelor din Muzeul satului maramureșean, am încercat să păstrăm linia specificului și autenticului, urmărind totodată păstrarea raportului real pentru diferite categorii de obiecte ce compun interiorul - așa cum l-au gândit și realizat înaintașii noștri. În prezentarea acestor fenomene de cultură materială nu s-au putut neglija diferențierile socio-economice ale proprietarului chiar dacă, după cum am amintit la început, diferențierile de natură economică nu erau prea accentuate în Maramureș. Această modalitate de amenajare reprezintă o caracteristică a interioarelor într-o perioadă istorică, ce s-a păstrat relativ bine în casele tradiționale maramureșene. Este o realitate cunoscută faptul că dinamica dezvoltării satului românesc, de la care nu se abate nici cel maramureșean, a cunoscut un ritm deosebit de schimbare în ultimii 40-50 de ani. Desigur că, interiorul cu tot ce incumbă, a suferit o evoluție destul de lentă, cu excepția unor mici schimbări la finele secolului al-XVIII-lea și început de secol XIX, când această evoluție devine mai rapidă.

Bibliografie selectivă

1. **Bănățeanu, Tancred**, Arta populară din nord-vestul Transilvaniei, Baia Mare, 1969
2. **Bernea, Ernest**, Spațiu, timp și cauzalitate la poporul român, Editura Humanitas, București, 1977
3. **Butură, Valer**, Etnografia poporului român, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1978
4. **Butură, Valer**, Străvechi mărturii de civilizație românească, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989
5. **Dăncuș, Mihai**, Zona etnografică Maramureș, Editura Sport-Turism, București, 1986
6. **Dăncuș, Mihai**, Valori ale culturii populare maramureșene, Sighetul Marmăției, 2000
7. **Stoica, Georgeta**, Interiorul locuinței țărănești, București, 1973
8. **Vlăduțiu, Ion**, Etnografia poporului român, Editura Științifică, București, 1973 Vornicu, Gheorghe, Maramureșul și Muzeul etnografic maramureșean
9. **Vuia, Romulus**, Satul românesc din Transilvania și Banat, Cluj, 1945

Résumé

Dans l'aménagement des intérieurs des maisons restaurées du musée du village de Maramureș situé à Sighetu Marmației, pour pouvoir garder la ligne spécifique et authentique, nous avons eu en vue les résultats des investigations faites dans les villages de Maramureș, les études de spécialité liés à ce problème et les informations données par les personnes âgées.

Dans la présentation de certains phénomènes, de culture matérielle au long des centaines d'années, nous ne pouvons pas négliger les petites différences socio-économiques, quoique dans cette période, celles-ci n'aient pas été différenciées.

Cette thèse met en évidence le spécifique de cette région, de l'intérieur de l'habitation de cette région sous aspect social et elle met l'accent sur l'idée que l'intérieur est l'espace qui appartient par excellence à la femme par opposition à l'homme qui est responsable de l'espace extérieur : les champs, la bois et la montagne. Les maisons du Musée du village de Maramureș de Sighetu Marmației, dans leur majorité sovant datées, ont offert la possibilité d'essayer à déchiffrer le rôle qu'elles ont eu et ce qu'elles ont eu de spécifier dans l'organisation d'intérieur.

En ce qui concerne l'aménagement de l'intérieur des maisons de Maramureș au XVIIe, XVIIIe et début du XIXe siècle, nous pouvons dire qu'elle ne sont pas en opposition avec d'autres maisons paysannes des autres régions de la Roumanie, mais, par contre, elles s'inscrivent dans les caractéristiques plus larges de l'intérieur des habitations roumaines.

Nous pouvons affirmer en conclusion, que l'intérieur de l'habitation se dévoile comme une unité unitaire équilibrée dans lequel la tendance d'unité harmonieuse des besoins pratiques immédiats avec les aspects esthétiques, est évidente.